

BURGER ALLIANTIE GULPEN-WITTEM

Onafhankelijk inwonerscollectief

Leren van het verleden voor een betere toekomst

EERSTE BESTUURSEFFECT RAPPORTAGE

Gemeente Gulpen-Wittem

Bestuursperiode 2022–2026

Belofte

Resultaat

Effect

Transparantie is de eerste stap naar vertrouwen.

**Burger Alliantie
Gulpen-Wittem**

Colofon

Titel: Eerste BestuursEffect Rapportage (EBER 3.2)

Opdrachtgever: Burger Alliantie Gulpen-Wittem (BAGW)

Status: Definitief

Samenstellers: BAGW werkgroep Burger & Overheid

Datum: 6 maart 2026

Deze rapportage is opgesteld vanuit bestuurskundig én maatschappelijk perspectief en heeft als doel het inzichtelijk maken van structurele maatschappelijke effecten van bestuurlijk handelen. De EBER 3.2 is geen politiek document, maar een onafhankelijke analyse ten dienste van transparantie, democratische verantwoording en toezicht.

Voorwoord

Een in bestuurlijk opzicht novum mag je deze Eerste BestuursEffectRapportage Gulpen-Wittem 2022–2026 gerust noemen. Niet dat gemeenten nooit evaluaties uitvoeren – gemeentelijke rekenkamers en accountantsrapporten verschijnen met regelmaat – maar een brede, systematische evaluatie van de belangrijkste afspraken uit het coalitieakkoord is voor zover bekend in Gulpen-Wittem zelden op deze wijze gemaakt.

Juist daarom is deze rapportage van betekenis. Zij maakt zichtbaar wat er concreet is beloofd aan inwoners, en wat daarvan in de praktijk terecht is gekomen. Dat is geen politieke exercitie, maar een vorm van democratische verantwoording. Het gaat immers om publieke middelen, publieke belangen en publieke keuzes.

Dat de uitkomsten niet op alle terreinen positief uitpakken, zal voor sommigen ongemakkelijk zijn. Maar een kritische evaluatie is geen aanval – het is een kans om te leren. In dat opzicht verschijnt deze rapportage op een belangrijk moment: aan het einde van een bestuursperiode en in aanloop naar nieuwe politieke keuzes. Dat maakt reflectie geen luxe, maar noodzaak.

De kracht van deze BestuursEffectRapportage is dat zij uitgaat van concrete, door het college en de coalitie zelf geformuleerde ambities. Er zijn geen ingewikkelde theoretische modellen nodig om vast te stellen of doelen zijn gerealiseerd. De vergelijking tussen belofte en uitkomst is helder en controleerbaar. Opvallend is dat op meerdere kernterreinen – financiën, participatie, bestuurskracht – de gerealiseerde resultaten achterblijven bij de uitgesproken ambities. Of dit beeld uniek is voor Gulpen-Wittem, of breder voorkomt bij vergelijkbare gemeenten, zou alleen blijken uit vergelijkbare evaluaties elders.

Hoe dan ook: laat Gulpen-Wittem hier haar voordeel mee doen. Deze rapportage kan een vertrekpunt zijn voor herstel van vertrouwen, versterking van tegenmacht en verbetering van bestuurlijke kwaliteit. Beleidsevaluaties bij overheden leiden lang niet altijd tot structurele leerprocessen. Maar wanneer de feiten helder op tafel liggen, wordt het moeilijker om noodzakelijke conclusies te ontwijken.

Deze rapportage pretendeert niet het laatste woord te hebben. Zij beoogt wél het begin te zijn van een volwassen gesprek over bestuurlijke effectiviteit, financiële houdbaarheid en democratische kwaliteit in Gulpen-Wittem.

Juist dát gesprek verdient de gemeente.

Peter van Hoesel, emeritus-hoogleraar Bestuurskunde

Inhoudsopgave

Voorwoord – Peter van Hoesel	5
Leeswijzer	8
Belangrijkste conclusies in één oogopslag	9
Bestuurskaart van Gulpen-Wittem	11
1 Inleiding – Leren van het verleden voor een betere toekomst	13
2 Democratisch vertrekpunt – Het coalitieakkoord 2022–2026	14
2.1 Wat werd beloofd in 2022.....	14
2.2 Intro.....	15
2.3 Uitkomsten	15
2.4 De belangrijkste bevindingen	15
3. Analyse per beleidsterrein.	15
3.1 Bestuursstijl – concentratie in plaats van correctie	15
3.2 Burgerparticipatie – ambitie zonder instrumentarium	17
3.3 Mobiliteit – veilig en verantwoord op weg	18
3.4 Sociaal domein – gezond en sociaal	20
3.5 Leefbaarheid – wonen en maatschappelijk vastgoed	22
3.6 Duurzaamheid	24
3.7 Welvarend – toerisme en ondernemerschap	26
3.8 Organisatie en samenwerking	28
3.9 Financiën – financiële stabiliteit onder druk	29
4. Toelichting financiële achtergrondinformatie	30
5. Slotconclusie – Bestuurlijke en maatschappelijke effecten	32
6 Betekenis voor de komende bestuursperiode	35
6.1 Aanbevelingen Gulpen-Wittem 2026-2030	35
6.2 Slotopmerking.....	37
7 Achtergrond, nut en noodzaak van evaluatie	38

Bijlagen

Bijlage 1 – Inwonersenquête Gulpen-Wittem 2026	41
Bijlage 2 – Methodologische verantwoording EBER 3.2	46

Leeswijzer

Deze Eerste BestuursEffect Rapportage (EBER 3.2) analyseert het functioneren van het gemeentebestuur van Gulpen-Wittem in de bestuursperiode 2022–2026. Het rapport vergelijkt de ambities uit het coalitieakkoord met de feitelijke ontwikkeling van beleid, uitvoering en maatschappelijke effecten.

De rapportage is opgebouwd in vier hoofddelen.

In hoofdstuk 1 en 2 wordt het vertrekpunt van de analyse beschreven. Hier wordt toegelicht welke ambities in het coalitieakkoord van 2022 zijn geformuleerd en in welke bestuurlijke context deze ambities tot stand kwamen. Daarbij wordt ook aandacht besteed aan de mate waarin deze doelstellingen concreet en toetsbaar waren geformuleerd.

In hoofdstuk 3 volgt de kern van de rapportage. De belangrijkste beleidsterreinen uit het coalitieakkoord worden afzonderlijk geanalyseerd. Per thema wordt gekeken naar:

- de oorspronkelijke bestuurlijke ambitie,
- de mate van concretisering en toetsbaarheid van deze ambitie,
- de feitelijke ontwikkeling van beleid en besluitvorming,
- en de bestuurlijke en maatschappelijke effecten.

In hoofdstuk 4 en 5 worden de bevindingen samengebracht in een samenvattende analyse. Hierbij wordt onder meer gekeken naar de ontwikkeling van de financiële positie van de gemeente en naar het bredere bestuurlijke risicoprofiel. Ook wordt een grafisch overzicht gegeven van de scores per beleidsterrein.

In hoofdstuk 6 en 7 worden de lessen uit de bestuursperiode 2022–2026 vertaald naar aanbevelingen voor de komende bestuursperiode. Deze aanbevelingen zijn gericht op burgers, politieke partijen en het gemeentebestuur, en hebben als doel het versterken van bestuurlijke kwaliteit, financiële stabiliteit en democratische legitimiteit.

De rapportage wordt afgesloten met bijlagen waarin onder meer de voorlopige resultaten van de Inwonersenquête Gulpen-Wittem 2026 en de methodologische verantwoording van de analyse zijn opgenomen.

De EBER is nadrukkelijk geen politiek oordeel over personen of partijen, maar een bestuurskundige en maatschappelijke effectanalyse. Het doel van deze rapportage is inzicht bieden in de vraag in hoeverre bestuurlijke ambities daadwerkelijk hebben geleid tot zichtbare resultaten voor inwoners.

Transparantie over wat wel en niet is bereikt vormt daarbij de basis voor een volwassen democratisch gesprek over de toekomst van Gulpen-Wittem.

Belangrijkste conclusies in één oogopslag

De Eerste BestuursEffect Rapportage (EBER 3.2) analyseert het functioneren van het gemeentebestuur van Gulpen-Wittem in de bestuursperiode 2022–2026. De analyse vergelijkt de ambities uit het coalitieakkoord met de feitelijke beleidsontwikkeling en de maatschappelijke effecten.

Uit deze analyse komen vijf centrale conclusies naar voren.

1. De afstand tussen belofte en resultaat is groot

De bestuursperiode 2022–2026 eindigt gemiddeld met een rapportcijfer van 4,4.

Dit cijfer weerspiegelt de optelsom van meerdere beleidsterreinen waarop de gerealiseerde resultaten achterblijven bij de ambities die aan het begin van de bestuursperiode zijn uitgesproken.

Het verschil tussen politieke ambitie en bestuurlijke realisatie vormt daarmee een terugkerend patroon.

2. Veel beleidsambities waren onvoldoende concreet

Een groot deel van de doelstellingen in het coalitieakkoord is algemeen en normatief geformuleerd. Meetbare indicatoren, duidelijke tijdspaden en concrete evaluatiemomenten ontbreken vaak.

Dit maakt het voor gemeenteraad en inwoners moeilijk om tussentijds te beoordelen of beleid daadwerkelijk succesvol is.

3. Het bestuurlijk risicoprofiel van de gemeente is toegenomen

Hoewel de gemeente formeel voldoet aan de financiële normen, laat de meerjarige ontwikkeling zien dat het financiële risicoprofiel is verzwaard.

Kenmerkende ontwikkelingen zijn onder meer:

- een groeiende gemeentelijke schuldpositie,
- stijgende rentelasten,
- oplopende financiële verplichtingen.

Deze ontwikkeling beperkt de toekomstige beleidsruimte van de gemeente.

4. Maatschappelijk vertrouwen staat onder druk

De voorlopige resultaten van de Inwonersenquête Gulpen-Wittem 2026 laten zien dat het vertrouwen in het gemeentebestuur aanzienlijk is afgenomen.

Belangrijke factoren die inwoners noemen zijn:

- ervaren gebrek aan transparantie,
- twijfel over bestuurlijke integriteit,
- beperkte betrokkenheid van inwoners bij besluitvorming.

Het herstel van vertrouwen vormt daarom één van de belangrijkste bestuurlijke opgaven voor de komende bestuursperiode.

5. De komende bestuursperiode vraagt om realisme en herstel

De analyse wijst niet op een crisis van intenties, maar op een onevenwicht tussen bestuurlijke ambities en bestuurlijke draagkracht.

Voor de bestuursperiode 2026–2030 betekent dit dat prioriteit moet worden gegeven aan:

- herstel van financiële stabiliteit,
- versterking van democratische controle en tegenmacht,
- structurele en vroegtijdige participatie van inwoners,
- realistischer en beter meetbaar beleid.

Samenvattend

De Eerste BestuursEffect Rapportage laat zien dat de bestuursperiode 2022–2026 wordt gekenmerkt door een structurele spanning tussen ambitie en realisatie.

De centrale les van deze analyse is daarom eenvoudig samen te vatten:

Transparantie, financiële discipline en bestuurlijke leerbaarheid zijn de sleutelvoorwaarden voor herstel van vertrouwen in het lokale bestuur.

Bestuurskaart van Gulpen-Wittem

Bestuurlijke en maatschappelijke effecten 2022–2026

De onderstaande bestuurskaart geeft een overzicht van de belangrijkste beleidsterreinen uit het coalitieakkoord en de mate waarin de uitgesproken ambities in de praktijk zijn gerealiseerd. Elk beleidsterrein is beoordeeld op basis van de analyse van beleidsdoelen, bestuurlijke uitvoering en maatschappelijke effecten. De score loopt van 0 (zeer zwak) tot 10 (zeer sterk).

Beleidsveld	Score	Risico-inschatting	Korte duiding
Bestuursstijl	3,0	● Hoog	Concentratie van besluitvorming en reactieve transparantie beperken controle en zelfcorrectie.
Burgerparticipatie	3,5	● Hoog	Participatie blijft vaak procesmatig en laat in besluitvorming.
Mobiliteit	4,5	● Verhoogd	Mobiliteitsbeleid vooral projectmatig, beperkt strategisch kader.
Sociaal domein	6,0	● Matig	Structurele financiële druk blijft ondanks ambitie voor trendbreuk.
Leefbaarheid & vastgoed	4,0	● Verhoogd	Ontbreken van integraal vastgoedbeleid leidt tot projectmatige keuzes.
Duurzaamheid	6,0	● Matig	Ambities breed, maar lokaal beperkt meetbaar uitgewerkt.
Toerisme & economie	6,0	● Matig	Balans tussen economie en leefbaarheid blijft moeilijk meetbaar.
Organisatie & samenwerking	4,0	● Verhoogd	Structurele druk op ambtelijke capaciteit en uitvoeringskracht.
Financiën	3,0	● Hoog	Groei schuldpositie en rentelasten vergroten financiële kwetsbaarheid.

Gemiddeld resultaat

Gemiddelde score bestuursperiode 2022–2026: 4,4

Dit gemiddelde weerspiegelt niet één specifiek dossier, maar het cumulatieve effect van bestuurlijke keuzes over meerdere beleidsterreinen.

Interpretatie van de bestuurskaart

De bestuurskaart laat zien dat de grootste bestuurlijke kwetsbaarheden zich bevinden op drie samenhangende terreinen:

1. Bestuurscultuur en participatie

Besluitvorming en betrokkenheid van inwoners blijken structurele spanningspunten.

2. Financiële ontwikkeling

Oplopende schuld en rentelasten beperken de toekomstige beleidsruimte van de gemeente.

3. Organisatorische uitvoeringskracht

De ambtelijke organisatie opereert onder hoge druk, terwijl bestuurlijke ambities groot blijven.

Wat deze kaart zichtbaar maakt

De bestuurskaart maakt in één overzicht duidelijk waar de belangrijkste bestuurlijke opgaven voor Gulpen-Wittem liggen. De analyse laat zien dat de komende bestuursperiode vooral zal moeten inzetten op:

- herstel van vertrouwen en transparantie,
- versterking van participatie en democratische controle,
- verbetering van financiële stabiliteit,
- een realistischer aansluiting tussen bestuurlijke ambities en de feitelijke uitvoeringskracht van de organisatie.

Tegelijkertijd is het nadrukkelijk niet de bedoeling dat deze analyse wordt gelezen als een afrekening met het verleden. Mede op advies van emeritus-hoogleraar bestuurskunde Peter van Hoesel wil de BAGW-werkgroep Burger & Overheid juist een handreiking doen aan bestuurders, gemeenteraad en toekomstige coalities.

De EBER is bedoeld als een constructief hulpmiddel: een instrument om gezamenlijk te reflecteren op wat beter kan, om bestuurlijke leerervaringen zichtbaar te maken en om het gesprek te openen over hoe vertrouwen tussen inwoners, politiek en bestuur kan worden versterkt.

De bestuurskaart moet daarom vooral worden gezien als een uitnodiging tot bestuurlijke verbetering: een gedeelde basis om in de komende bestuursperiode te werken aan transparanter bestuur, betere samenwerking met inwoners en een financieel en organisatorisch robuustere gemeente.

1. Inleiding – Leren van het verleden voor een betere toekomst

In maart 2022 brachten inwoners van Gulpen-Wittem hun stem uit bij de gemeenteraadsverkiezingen. Op basis van die verkiezingsuitslag werd het coalitieakkoord 'Samen bouwen we verder' vastgesteld. Democratie betekent echter niet alleen kiezen, maar ook terugkijken: wat is beloofd, wat is daadwerkelijk gerealiseerd en welk effect heeft dat gehad voor inwoners en gemeente?

Met deze Eerste Bestuurseffectrapportage (EBER) probeert de werkgroep Burger & Overheid van de Burger Alliantie Gulpen-Wittem die vergelijking inzichtelijk te maken. Daarbij is gekeken naar de belangrijkste beleidsterreinen uit het coalitieakkoord en naar de bestuurlijke en maatschappelijke effecten die in de periode 2022–2026 zichtbaar zijn geworden.

Tegelijk moet worden vastgesteld dat de ambities in het coalitieakkoord van 2022 vaak ruim en algemeen zijn geformuleerd. Veel doelstellingen zijn daardoor slechts beperkt meetbaar of toetsbaar. Het ontbreken van concreet geformuleerde, meetbare doelen maakt het lastiger om achteraf exact vast te stellen in hoeverre beleid daadwerkelijk succesvol is geweest. In deze rapportage is daarom niet alleen gekeken naar gerealiseerde resultaten, maar ook naar de mate waarin de oorspronkelijke beleidsdoelen voldoende concreet waren om bestuurlijk te kunnen worden beoordeeld.

De werkgroep Burger & Overheid benadrukt daarom dat de in deze rapportage opgenomen beoordelingen moeten worden gezien als een voorlopig en richtinggevend oordeel. Het doel van deze analyse is niet om af te rekenen, maar om te leren van de afgelopen bestuursperiode. De inzichten uit deze rapportage kunnen daarmee dienen als uitgangspunt voor het nieuwe coalitieakkoord voor de periode 2026–2030, zodat toekomstige ambities duidelijker, concreter en beter toetsbaar kunnen worden geformuleerd.

Transparantie over wat wel en niet is bereikt vormt immers de eerste stap naar vertrouwen in het lokale bestuur.

2. Democratisch vertrekpunt – Het coalitieakkoord 2022–2026¹

Het coalitieakkoord formuleerde ambities rond inclusief, duurzaam en slagvaardig bestuur, met publieke waarde als leidend principe. Deze rapportage toetst uitsluitend deze zelf geformuleerde doelen.

Bij de analyse van het coalitieakkoord 2022–2026 valt op dat een aanzienlijk deel van de beleidsdoelstellingen in algemene termen is geformuleerd. In veel gevallen ontbreken concreet geoperationaliseerde doelen, meetbare indicatoren of tijdgebonden resultaatverwachtingen. Vanuit bestuurskundig perspectief betekent dit dat de doelstellingen slechts beperkt voldoen aan het gangbare SMART-principe (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden).

Voor een effectrapportage heeft dit belangrijke consequenties. Wanneer beleidsdoelen niet expliciet meetbaar zijn gemaakt, wordt het moeilijk om achteraf objectief vast te stellen in hoeverre beleid daadwerkelijk is gerealiseerd. Evaluaties verschuiven dan van feitelijke resultaatmeting naar interpretatie van beleidsrichting en intenties.

In deze EBER-rapportage is daarom niet alleen gekeken naar de gerealiseerde beleidsuitkomsten, maar ook naar de mate van concretisering en toetsbaarheid van de oorspronkelijke beleidsdoelen. Dit maakt zichtbaar in hoeverre het bestuurlijk kader zelf voldoende houvast biedt voor democratische controle, bestuurlijke leerbaarheid en maatschappelijke verantwoording.

2.1 Wat werd beloofd in 2022?

- ✓ Bestuursstijl: vertrouwen, transparantie en integriteit.
- ✓ Burgerparticipatie: beleidskader en betere terugkoppeling.
- ✓ Veilig & Mobiliteit: uitvoering mobiliteitsplan.
- ✓ Gezond & Sociaal: trendbreuk in kosten sociaal domein.
- ✓ Leefbaar: betaalbare woningbouw en toekomstbestendig vastgoed.
- ✓ Duurzaam: klimaatadaptatie en isolatiebeleid.
- ✓ Welvarend: balans toerisme en leefbaarheid.
- ✓ Slagvaardige organisatie: versterking uitvoeringskracht.
- ✓ Betaalbaar: financieel gezonde gemeente.

---

¹ [chrome://downloads/Coalitieakkoord%202022-2026-definitief%20\(1\).pdf](chrome://downloads/Coalitieakkoord%202022-2026-definitief%20(1).pdf)

2.2 Intro

Politieke coalities beloven bij aanvang van een bestuursperiode richting en ambitie: financieel gezond bestuur, versterking van participatie, toekomstbestendige voorzieningen, duurzaamheid en sociale slagvaardigheid. Ook in Gulpen-Wittem werd in 2022 met het coalitieakkoord Samen bouwen we verder een duidelijke koers neergezet. De verantwoordelijke coalitie bestond uit CDA, Balans Gulpen-Wittem en Fractie Franssen. De betrokken wethouders waren: wethouder Piet Franssen (Fractie Franssen) openbare werken; wethouder Frans Derksen (Balans Gulpen-Wittem) Sociaal Domein en wethouder Jos Hendriks (CDA) financiën. Wethouder Jos Hendriks wordt op 22 december 2022 opgevolgd door partijgenoot H-P Waaifoort tot 23 september 2023. Op dat moment stapt het CDA uit de coalitie met als reden de financiële positie van de gemeente. Wethouder Piet Franssen neemt tijdelijk de portefeuille financiën onder zijn hoede. Op 21 december 2023 wordt wethouder Jos Last (Balans) geïnstalleerd en neemt de portefeuille financiën over van Piet Franssen. Wethouders Franssen en Derksen behouden hun portefeuille. Vier jaar later is de centrale vraag eenvoudig:

Wat is er van de ambities van deze coalitie daadwerkelijk gerealiseerd – en wat is het bestuurlijk en maatschappelijk effect daarvan?

Deze Eerste BestuursEffectRapportage (EBER 3.2) vergelijkt systematisch de uitgesproken doelen met de feitelijke ontwikkeling in de periode 2022–2026. Daarbij is niet alleen gekeken naar formele besluitvorming, maar vooral naar effecten: financiële houdbaarheid, bestuurscultuur, uitvoeringskracht en maatschappelijk vertrouwen.

2.3 Uitkomsten

De algemene conclusie luidt:

De bestuursperiode 2022–2026 heeft niet geleid tot structurele versterking van financiële stabiliteit, bestuurskracht en participatieve kwaliteit. Integendeel: op meerdere kernterreinen is het risicoprofiel toegenomen.

3. De belangrijkste bevindingen – analyse per beleidsterrein

3.1 Themaveld 1: Bestuursstijl – concentratie in plaats van correctie

Oorspronkelijke ambitie: mate van concretisering en toetsbaarheid

Het coalitieakkoord formuleert ambities in brede waarden: vertrouwen, transparantie, publieke waarde en integriteit.

Deze doelstelling was beperkt geconcretiseerd: er ontbreken meetbare normen, termijnen, instrumenten (bijv. evaluatiekaders, integriteitsprotocol met vaste stappen, openbaarheidsnormen, periodieke reflectiemomenten). Daardoor was de ambitie zwak

toetsbaar en bood zij weinig houvast voor de raad en inwoners om voortgang en naleving te controleren.

EBER-duiding: een normatief geformuleerde bestuursstijl-belofte zonder SMART-verankering vergroot de kans dat verantwoording achteraf vooral interpretatief wordt (“wij vinden dat we transparant zijn”), in plaats van toetsbaar.

Beleids- en bestuursuitkomst 2022–2026: wat is feitelijk zichtbaar geworden

In de praktijk is een bestuursstijl zichtbaar geworden waarin:

- besluitvorming sterk geconcentreerd raakte binnen college en coalitie;
- rond integriteitsmeldingen en bestuurlijke toetsing herhaaldelijk spanning ontstond;
- onafhankelijke evaluatie beperkt ruimte kreeg (weinig structurele reflectie of extern leren);
- omgang met kritische tegenmacht (raad, pers, inwonerscollectieven) moeizaam verliep;
- de toon in het publieke debat verhardde.

Formeel bleef sprake van bestuurlijke stabiliteit, maar het zelfcorrigerend vermogen (tijdig herkennen, bijsturen, leren) is beperkt gebleken. Transparantie werd regelmatig reactief ingevuld: pas na maatschappelijke druk of na Woo-verzoeken kwam informatie (deels) beschikbaar.

Bestuurlijk effect (wat betekent dit voor democratische controle, leerbaarheid, verantwoording)

Deze combinatie van zwak toetsbare ambities én concentratie in de uitvoering heeft drie effecten:

- Democratische controle: raad en samenleving krijgen minder voorspelbare “ankers” (criteria/momenten) om het bestuur te corrigeren.
- Bestuurlijke leerbaarheid: zonder vaste evaluatie- en reflectieroutines wordt leren afhankelijk van incidenten, niet van systeem.
- Maatschappelijke verantwoording: verantwoording verschuift naar ad-hoc communicatie en juridische trajecten, in plaats van proactieve openheid.

Slotconclusie: De bestuursstijl-belofte was te weinig toetsbaar geformuleerd en leidde in de praktijk tot concentratie en reactieve transparantie, waardoor controle en zelfcorrectie verzwakten.

In de bijlage omtrent de opbrengsten van de Inwonersenquête wordt voor verdere verdieping gezorgd.

Score: 3

3.2 Themaveld 2: Burgerparticipatie – ambitie zonder instrumentarium

Oorspronkelijke ambitie: mate van concretisering en toetsbaarheid

Het coalitieakkoord stelt dat inwoners eerder en beter betrokken moeten worden bij beleid en besluitvorming. Daarbij wordt gesproken over meer participatie, betere terugkoppeling en versterking van de dialoog met de samenleving.

Deze ambitie is echter beperkt geconcretiseerd. Het akkoord bevat geen duidelijke operationalisering van:

- participatieniveaus (informereren, raadplegen, coproduceren, meebeslissen),
- vaste participatieprocedures bij grote projecten,
- meetbare indicatoren voor participatiekwaliteit,
- structurele evaluatie van participatieprocessen.

Hierdoor bleef participatie normatief geformuleerd maar bestuurlijk zwak verankerd. Het akkoord bood daardoor beperkte toetsbaarheid voor raad en samenleving.

EBER-duiding: zonder duidelijke participatiekaders ontstaat het risico dat participatie vooral procesmatig of symbolisch wordt ingezet, zonder dat vooraf helder is welke invloed inwoners daadwerkelijk hebben.

Beleids- en bestuursuitkomst 2022–2026

In de bestuurspraktijk blijkt dat participatie in meerdere dossiers spanningsvol en wisselend is verlopen. Kenmerkend waren onder meer:

- participatie die vaak laat in het besluitvormingsproces plaatsvond;
- onduidelijkheid over invloed van inwoners op uiteindelijke besluiten;
- beperkte of wisselende terugkoppeling over hoe input is verwerkt;
- situaties waarin participatie door inwoners werd ervaren als consultatie achteraf in plaats van gezamenlijke beleidsvorming.

Met name bij ruimtelijke en maatschappelijke dossiers leidde dit regelmatig tot vertrouwensspanningen tussen bestuur en inwoners.

Hoewel formeel participatietrajecten zijn georganiseerd, bleef de institutionele verankering van participatie zwak.

Bestuurlijk effect

De combinatie van algemene participatieambities en beperkte operationalisering heeft drie bestuurlijke gevolgen:

Democratische controle

Zonder heldere participatiestandaarden kan de raad moeilijk beoordelen of participatieprocessen voldoende zorgvuldig zijn verlopen.

Bestuurlijke leerbaarheid

Omdat participatie niet systematisch wordt geëvalueerd, blijft institutioneel leren over participatieprocessen beperkt.

Maatschappelijk vertrouwen

Wanneer verwachtingen over invloed en participatie niet duidelijk zijn, kan dit leiden tot teleurstelling of wantrouwen bij inwoners.

Slotconclusie: Participatie werd als ambitie breed onderschreven, maar bleef bestuurlijk onvoldoende geconcretiseerd, waardoor invloed, terugkoppeling en leervermogen beperkt bleven.

Score: 3.5

3.3 Themaveld 3: Mobiliteit - Veilig en verantwoord op weg

Mobiliteitsambitie zonder duidelijk toetsingskader

Oorspronkelijke ambitie: mate van concretisering en toetsbaarheid

Het coalitieakkoord benoemt als doel het versterken van verkeersveiligheid en bereikbaarheid, met uitvoering van het mobiliteitsbeleid en aandacht voor leefbaarheid in dorpen en kernen.

Ook hier geldt dat de ambitie relatief algemeen geformuleerd bleef. Het akkoord bevatte geen expliciete:

- prioritering van concrete projecten of maatregelen,
- meetbare veiligheidsindicatoren (bijvoorbeeld reductie van ongevallen of snelheidsoverschrijdingen),
- tijdspad voor uitvoering van mobiliteitsmaatregelen,
- expliciet kader voor afweging tussen verkeersdoorstroming, verkeersveiligheid en natuurbelangen.

Daardoor bleef het mobiliteitsbeleid normatief maar beperkt toetsbaar. Voor raad en samenleving was vooraf niet helder welke concrete resultaten wanneer verwacht mochten worden.

EBER-duiding: wanneer mobiliteitsambities niet worden gekoppeld aan meetbare doelen of prioriteiten, verschuift de beoordeling van beleid naar individuele projecten in plaats van naar een samenhangende beleidsstrategie.

Beleids- en bestuursuitkomst 2022–2026

In de bestuurspraktijk kwam het mobiliteitsbeleid vooral tot uiting in een aantal concrete infrastructurele dossiers. Daarbij ontstonden meerdere spanningsvelden, waaronder:

- discussie over verkeersveiligheid versus ruimtelijke en landschappelijke effecten;
- verschillen in interpretatie van noodzaak en effectiviteit van infrastructurele ingrepen;
- spanningen tussen provinciale plannen en lokale maatschappelijke zorgen;
- discussies over participatie en onderbouwing van verkeerskundige analyses.

In verschillende dossiers werd zichtbaar dat maatschappelijke acceptatie van mobiliteitsmaatregelen niet vanzelfsprekend was. Dit leidde tot langdurige discussies tussen bestuur, inwoners en maatschappelijke organisaties.

Hoewel mobiliteitsmaatregelen formeel zijn voorbereid of uitgevoerd, bleef het bredere strategische mobiliteitskader voor inwoners minder zichtbaar.

Bestuurlijk effect

De combinatie van algemene mobiliteitsdoelen en projectmatige uitvoering heeft een aantal bestuurlijke effecten:

Democratische controle

Zonder vooraf vastgelegde beleidsindicatoren is het voor de raad moeilijk om te beoordelen of mobiliteitsbeleid daadwerkelijk bijdraagt aan de gestelde doelen.

Bestuurlijke consistentie

Wanneer mobiliteitsbeleid vooral via afzonderlijke projecten vorm krijgt, kan het beeld ontstaan dat keuzes ad hoc of reactief worden gemaakt.

Maatschappelijke legitimiteit

In mobiliteitsdossiers spelen vaak meerdere publieke waarden tegelijk (veiligheid, bereikbaarheid, natuur, leefbaarheid). Zonder helder afwegingskader kunnen maatschappelijke conflicten sneller ontstaan.

Slotconclusie: Mobiliteitsbeleid werd breed geformuleerd maar beperkt operationaliseerbaar, waardoor discussies zich vooral concentreerden rond individuele projecten in plaats van rond een duidelijk strategisch mobiliteitskader.

Score: 4,5

3.4 Themaveld 4: Sociaal Domein - Gezond en sociaal

Trendbreuk beloofd, structurele druk gebleven

Oorspronkelijke ambitie: mate van concretisering en toetsbaarheid

In het coalitieakkoord wordt voor het sociaal domein een duidelijke ambitie uitgesproken: het realiseren van een trendbreuk in de kostenontwikkeling van zorg en ondersteuning, met behoud van goede en toegankelijke ondersteuning voor inwoners.

In vergelijking met verschillende andere themavelden is deze ambitie relatief concreet, omdat zij expliciet verwijst naar de ontwikkeling van uitgaven in het sociaal domein. Tegelijkertijd bleef de operationalisering beperkt.

- geen concrete financiële bandbreedtes of streefwaarden voor kostenontwikkeling.
  - geen expliciete indicatoren voor zorgkwaliteit, toegankelijkheid of preventieve effecten.
  - geen uitgewerkt tijdspad waarbinnen de trendbreuk gerealiseerd moest worden.
  - geen systematische monitoring van preventie-, efficiëntie- of besparingseffecten.
- Daardoor bleef de doelstelling slechts gedeeltelijk toetsbaar: herkenbaar als beleidsambitie, maar onvoldoende uitgewerkt in meetbare indicatoren en bestuurlijke instrumenten.

Historische context: decentralisatie en structurele druk

Sinds de decentralisaties van 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk geworden voor een groot aantal zorgtaken, waaronder de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet. De gedachte was dat gemeenten dichterbij inwoners staan en daardoor efficiënter ondersteuning kunnen organiseren. Tegelijkertijd werden deze taken met beperkte financiële middelen overgedragen.

Tijdlijn ontwikkeling sociaal domein (2015–2026)

Periode	Ontwikkeling
2015	Decentralisaties: gemeenten krijgen verantwoordelijkheid voor Wmo, Jeugdwet en Participatiewet.
2016–2019	Snelle groei zorgvraag, vooral in jeugdzorg; financiële spanning bij veel gemeenten.
2020–2022	Incidentele compensaties vanuit het Rijk en inzet van gemeentelijke reserves.
2022–2026	Coalitieakkoord belooft trendbreuk in kostenontwikkeling, maar druk blijft bestaan.
2026–2027	Landelijk verwacht nieuw financieel spanningsmoment door ontwikkeling gemeentefonds.

Beleids- en bestuursuitkomst 2022–2026

In de bestuurspraktijk bleef het sociaal domein één van de grootste financiële en organisatorische opgaven van de gemeente.

- aanhoudende financiële druk op Wmo-, jeugdzorg- en participatievoorzieningen.
- beperkte zichtbaarheid van structurele kostenreductie of stabilisatie.
- voortdurende afhankelijkheid van rijksmiddelen en regionale samenwerking.
- groeiende aandacht voor preventie en vroegsignalering.

Bestuurlijk effect

Financiële duurzaamheid: blijvende druk vanuit het sociaal domein beperkt de beleidsruimte van de gemeente.

Beleidsleerbaarheid: zonder duidelijke indicatoren blijft systematische bijsturing moeilijk.

Maatschappelijke verwachting: spanning kan ontstaan tussen zorgcontinuïteit en budget discipline.

Waarom dit probleem niet alleen Gulpen-Wittem is

De financiële druk in het sociaal domein is een landelijke ontwikkeling. In veel gemeenten groeien de zorguitgaven sneller dan de middelen die vanuit het Rijk beschikbaar worden gesteld. Daardoor staan vrijwel alle gemeenten voor dezelfde uitdaging: hoe kan goede zorg beschikbaar blijven terwijl de financiële ruimte beperkt is?

Het is daarom de moeite waard om nader onderzoek te doen naar het – zeer waarschijnlijke, zo niet zekere – positieve effect van écht maatwerk, in plaats van het strikt volgen van vaste procedures en standaardregelingen. Maatwerk kan niet alleen bijdragen aan een betere aansluiting op de behoeften van inwoners, maar mogelijk ook aan een gunstiger financieel effect voor de gemeentelijke begroting.

Slotconclusie. De ambitie om een trendbreuk in de kostenontwikkeling van het sociaal domein te realiseren is begrijpelijk en bestuurlijk relevant. In de praktijk blijkt deze ambitie echter moeilijk aantoonbaar, mede doordat zij in het coalitieakkoord slechts beperkt is uitgewerkt in concrete sturingsinstrumenten en meetbare indicatoren.

Score: 6.0

3.5 Themaveld 5: Leefbaar – Wonen en Maatschappelijk Vastgoed

Ambitie voor leefbare kernen, maar beperkte strategische uitwerking

Oorspronkelijke ambitie: mate van concretisering en toetsbaarheid

Het coalitieakkoord benadrukt het belang van leefbare dorpen, voldoende woningen en toekomstbestendig gemeentelijk vastgoed. Daarbij wordt gesproken over het realiseren van betaalbare woningen, het versterken van voorzieningen en het zorgvuldig omgaan met maatschappelijk vastgoed.

Deze ambitie sluit aan bij de structurele opgaven van een plattelandsgemeente: behoud van voorzieningen, vergrijzing, druk op woningmarkt en beheer van publieke gebouwen.

De concretisering bleef echter relatief beperkt. Het akkoord bevatte geen:

- kwantitatieve doelstellingen voor woningbouw (aantal woningen per jaar of doelgroep),
- expliciet strategisch kader voor maatschappelijk vastgoedbeheer,
- duidelijke prioritering tussen renovatie, herbestemming of afstoting van gemeentelijke gebouwen,
- meetbare indicatoren voor leefbaarheid van dorpskernen.

Hierdoor bleef het beleidsveld normatief ingevuld maar bestuurlijk slechts beperkt toetsbaar.

EBER-duiding: wanneer ambities rond leefbaarheid en vastgoed niet worden vertaald naar concrete kaders en prioriteiten, bestaat het risico dat besluitvorming vooral projectmatig en casusgedreven plaatsvindt.

Beleids- en bestuursuitkomst 2022–2026

In de bestuurspraktijk kwamen meerdere vraagstukken rond leefbaarheid, woningbouw en gemeentelijk vastgoed samen. Kenmerkend waren onder meer:

- voortdurende discussie over de toekomst van maatschappelijk vastgoed en voorzieningen;
- spanningen rond de financiële haalbaarheid van onderhoud en exploitatie van gemeentelijke gebouwen;
- beperkte zichtbaarheid van een integraal vastgoedbeleid waarin functies, kosten en maatschappelijke waarde systematisch worden afgewogen;
- voortgaande druk op de lokale woningmarkt, met specifieke aandacht voor starters en betaalbaarheid.

Besluitvorming rond afzonderlijke locaties en voorzieningen leidde regelmatig tot maatschappelijke en politieke discussie, mede doordat een duidelijk strategisch kader ontbrak.

Bestuurlijk effect

Strategische consistentie

Zonder helder vastgoedkader ontstaat het risico dat keuzes vooral per dossier worden gemaakt, waardoor langetermijnconsistentie moeilijker wordt.

Financiële beheersbaarheid

Gemeentelijk vastgoed vertegenwoordigt aanzienlijke onderhouds- en investeringskosten. Gebrek aan duidelijke prioritering kan leiden tot oplopende financiële druk.

Leefbaarheid en draagvlak

Voorzieningen spelen een belangrijke rol in dorpsgemeenschappen. Wanneer keuzes over voorzieningen niet helder zijn ingebed in een strategisch kader, ontstaan spanningen tussen bestuur en inwoners.

Slotconclusie: Ambities voor leefbare dorpen en toekomstbestendig vastgoed waren breed geformuleerd, maar ontbeerden een duidelijk strategisch kader, waardoor besluitvorming vaak projectmatig en maatschappelijk gevoelig werd.

Score: 4.0

3.6 Themaveld 6: Duurzaamheid

Brede ambities, beperkte operationalisering

Oorspronkelijke ambitie: mate van concretisering en toetsbaarheid

Het coalitieakkoord benoemt duurzaamheid als een belangrijk beleidsveld. Daarbij wordt onder meer verwezen naar klimaatadaptatie, energiebesparing, isolatie van woningen en een duurzame inrichting van de leefomgeving.

De doelstellingen sluiten aan bij nationale en regionale opgaven rond energietransitie en klimaatbestendigheid. Tegelijkertijd bleef de concretisering van deze ambities relatief algemeen. Het akkoord bevatte geen:

- specifieke reductiedoelen voor energieverbruik of CO₂-uitstoot op lokaal niveau;
- duidelijke jaarlijkse doelstellingen voor woningisolatie of energiebesparende maatregelen;
- concreet tijdpad voor klimaatadaptatieve maatregelen in de openbare ruimte;
- expliciet monitoringkader om voortgang structureel te volgen.

Hierdoor bleef duurzaamheid programmatisch benoemd, maar slechts beperkt meetbaar uitgewerkt.

EBER-duiding: duurzaamheidsbeleid wordt vaak bepaald door nationale en regionale kaders. Zonder lokale vertaling naar concrete indicatoren en uitvoeringsprogramma's blijft het voor de gemeenteraad en inwoners moeilijk om te beoordelen wat lokaal daadwerkelijk wordt gerealiseerd.

Beleids- en bestuursuitkomst 2022–2026

In de bestuurspraktijk kreeg duurzaamheid vorm via verschillende projecten en programma's, zoals:

- uitvoering van landelijke en regionale regelingen rond energiebesparing en woningisolatie;
- maatregelen in het kader van klimaatadaptatie in de openbare ruimte;
- samenwerking met regionale partners binnen energie- en duurzaamheidsprogramma's.

De uitvoering bleef daarbij voor een belangrijk deel afhankelijk van rijksregelingen, subsidies en regionale samenwerking. Hierdoor werd de lokale beleidsruimte mede bepaald door externe kaders.

Hoewel diverse initiatieven zichtbaar zijn, is het moeilijk om op basis van het coalitieakkoord een helder en meetbaar lokaal resultaatbeeld vast te stellen.

Bestuurlijk effect

Beleidssturing

Wanneer duurzaamheidsdoelen niet worden gekoppeld aan concrete indicatoren en tijdspaden, blijft bestuurlijke sturing vooral programmatisch in plaats van resultaatgericht.

Democratische controle

Voor de gemeenteraad wordt het lastiger om voortgang en effectiviteit van duurzaamheidsbeleid systematisch te beoordelen.

Maatschappelijke betrokkenheid

Duurzaamheidsbeleid vraagt vaak om actieve deelname van inwoners en bedrijven. Onduidelijkheid over concrete doelen kan de zichtbaarheid en betrokkenheid bij beleid verminderen.

Slotconclusie: Duurzaamheidsambities werden breed onderschreven, maar bleven beperkt vertaald in concrete, lokaal toetsbare doelstellingen en indicatoren.

Score: 6.0

3.7 Themaveld 7: Welvarend – Toerisme en Ondernemerschap

Balans tussen economie en leefbaarheid

Oorspronkelijke ambitie: mate van concretisering en toetsbaarheid

Het coalitieakkoord benadrukt het belang van een vitale lokale economie, met bijzondere aandacht voor toerisme, recreatie en ondernemerschap. Tegelijk wordt de ambitie uitgesproken om een balans te bewaren tussen economische ontwikkeling en leefbaarheid van dorpen en landschap.

Deze doelstelling weerspiegelt een herkenbare opgave voor een toeristische plattelandsgemeente. De formulering bleef echter relatief algemeen. Het akkoord bevatte geen:

- duidelijke indicatoren voor economische ontwikkeling of werkgelegenheid;
- expliciete criteria voor de gewenste balans tussen toerisme en leefbaarheid;
- concrete streefwaarden voor spreiding van toerisme of bezoekersdruk;
- systematische monitoring van economische effecten en maatschappelijke impact.

Daardoor bleef de ambitie normatief en richtinggevend, maar slechts beperkt operationeel en toetsbaar.

EBER-duiding: wanneer economische en leefbaarheidsdoelen niet expliciet worden vertaald naar meetbare indicatoren, ontstaat het risico dat beleidsafwegingen vooral situatieafhankelijk plaatsvinden.

Beleids- en bestuursuitkomst 2022–2026

In de bestuurspraktijk bleef toerisme een belangrijke economische pijler voor de gemeente. Tegelijk werd zichtbaar dat economische ontwikkeling en leefbaarheid regelmatig in samenhang moeten worden afgewogen.

Kenmerkende elementen in deze periode waren onder meer:

- voortgaande aandacht voor toeristische aantrekkingskracht van het Heuvelland;
- discussie over de impact van toerisme op leefomgeving, mobiliteit en natuur;
- initiatieven gericht op het versterken van lokale economie en ondernemerschap;
- het zoeken naar een balans tussen economische ontwikkeling en ruimtelijke kwaliteit.

Hoewel economische activiteiten en toerisme een belangrijke bijdrage leveren aan de lokale economie, bleef een duidelijk meetbaar beleidskader voor deze balans beperkt zichtbaar.

Bestuurlijk effect

Strategische beleidsafweging

Zonder expliciete indicatoren voor economische ontwikkeling en leefbaarheid worden beleidskeuzes vaak per dossier gemaakt.

Democratische controle

De gemeenteraad heeft minder houvast om systematisch te beoordelen of economische ontwikkeling daadwerkelijk in balans blijft met leefbaarheid.

Maatschappelijke acceptatie

Wanneer de balans tussen toerisme en leefomgeving niet duidelijk is gedefinieerd, kunnen lokale discussies sneller ontstaan over de gewenste ontwikkeling van het gebied.

Slotconclusie: De ambitie om economie, toerisme en leefbaarheid in balans te brengen was richtinggevend, maar bleef beperkt uitgewerkt in concrete indicatoren en beleidskaders.

Score: 6.0

3.8 Themaveld 8: Organisatie & Samenwerking

Ambitie voor uitvoeringskracht, maar structurele druk op de organisatie

Oorspronkelijke ambitie: mate van concretisering en toetsbaarheid

Het coalitieakkoord benoemt het belang van een slagvaardige en toekomstbestendige gemeentelijke organisatie. Daarbij wordt gesproken over het versterken van uitvoeringskracht, het verbeteren van dienstverlening en het ondersteunen van medewerkers bij de groeiende complexiteit van gemeentelijke taken.

Deze ambitie sluit aan bij een bredere ontwikkeling binnen het lokaal bestuur: gemeenten krijgen steeds meer taken, terwijl de beschikbare capaciteit en expertise onder druk staan.

De concretisering van deze ambitie bleef echter beperkt. Het akkoord bevatte geen:

- duidelijke indicatoren voor organisatorische prestaties of uitvoeringscapaciteit;
- meetbare doelen voor personele bezetting, doorlooptijden of dienstverlening;
- expliciet programma voor organisatorische versterking of capaciteitsontwikkeling;
- structureel evaluatiekader voor uitvoeringskracht.

Hierdoor bleef de ambitie richtinggevend maar slechts beperkt toetsbaar.

EBER-duiding: zonder concrete indicatoren voor uitvoeringskracht wordt het moeilijk om vast te stellen of een organisatie daadwerkelijk sterker wordt of dat structurele druk blijft bestaan.

Beleids- en bestuursuitkomst 2022–2026

In de bestuurspraktijk werd zichtbaar dat de gemeentelijke organisatie opereert binnen een complex en veeleisend bestuurlijk kader. Kenmerkende elementen waren onder meer:

- een groeiend aantal beleidsopgaven en maatschappelijke vraagstukken;
- hoge verwachtingen ten aanzien van participatie, dienstverlening en beleidsontwikkeling;
- druk op ambtelijke capaciteit bij de voorbereiding en uitvoering van beleid;
- afhankelijkheid van regionale samenwerking en externe expertise.

Dit patroon is niet uniek voor Gulpen-Wittem, maar kenmerkend voor veel kleinere gemeenten. Tegelijkertijd maakt het zichtbaar dat bestuurlijke ambities vaak groter zijn dan de beschikbare uitvoeringscapaciteit.

Bestuurlijk effect

Uitvoeringsvermogen

Wanneer bestuurlijke ambities en organisatorische capaciteit niet goed op elkaar aansluiten, kan de uitvoering van beleid vertragen of fragmenteren.

Bestuurlijke consistentie

Beperkte capaciteit kan leiden tot prioriteringsproblemen, waardoor beleidsinitiatieven ongelijkmatig worden opgepakt.

Leer- en verbetervermogen

Een organisatie die structureel onder druk staat, heeft minder ruimte voor reflectie, evaluatie en innovatie.

Slotconclusie: De ambitie voor een slagvaardige organisatie werd breed onderschreven, maar bleef beperkt vertaald in concrete indicatoren en versterkingsmaatregelen, terwijl de uitvoeringsdruk op de organisatie zichtbaar hoog bleef

Score: 4.0

3.9 Themaveld 9: Financiën

Financiële stabiliteit als ambitie, maar toenemende structurele druk

Oorspronkelijke ambitie: mate van concretisering en toetsbaarheid

Het coalitieakkoord spreekt de ambitie uit om te werken aan een financieel gezonde en betaalbare gemeente, waarbij structureel begrotingsevenwicht en beheersing van lasten voor inwoners belangrijke uitgangspunten vormen.

Deze ambitie sluit aan bij de wettelijke kaders van het gemeentelijk financieel toezicht (BBV=Besluit Begroting en Verantwoording en IBT=Interbestuurlijk Toezicht provinciaal). Tegelijkertijd bleef ook hier de concretisering relatief algemeen. Het akkoord bevatte geen:

- expliciete doelstellingen voor de ontwikkeling van de schuldpositie;
- concrete bandbreedtes voor de weerstandsratio of financiële buffers;
- duidelijke normen voor de ontwikkeling van gemeentelijke lasten voor inwoners;
- expliciet meerjarig kader voor de verhouding tussen investeringen, schulden en rentelasten.

Daardoor bleef de financiële ambitie richtinggevend maar slechts beperkt meetbaar uitgewerkt.

EBER-duiding: financiële stabiliteit vereist duidelijke normen voor schulden, reserves en lastenontwikkeling. Wanneer deze normen niet expliciet worden vastgelegd, wordt de beoordeling van financiële gezondheid achteraf complexer.

Beleids- en bestuursuitkomst 2022-2026

In de bestuurspraktijk werd zichtbaar dat de financiële positie van de gemeente onder toenemende druk kwam te staan. Kenmerkend waren onder meer:

- een duidelijke toename van de gemeentelijke schuldpositie;
- stijgende rentelasten als gevolg van investeringen en renteontwikkeling;
- oplopende gemeentelijke lasten voor inwoners (bijvoorbeeld via lokale heffingen);
- structurele druk vanuit uitgaven, met name in het sociaal domein en gemeentelijk vastgoed.

Hoewel investeringen vaak gericht zijn op lange termijnontwikkeling van de gemeente, vergroten zij op korte termijn de financiële kwetsbaarheid wanneer schuld en rentelasten snel toenemen.

De financiële ontwikkeling maakt zichtbaar dat de bestuurlijke ambitie van een financieel stabiele en betaalbare gemeente onder spanning staat.

Bestuurlijk effect

Financiële beleidsruimte

Toenemende schuld en rentelasten beperken de toekomstige ruimte voor nieuw beleid en investeringen.

Risicobeheersing

Wanneer financiële normen vooraf niet expliciet zijn vastgelegd, wordt het moeilijker om tijdig bij te sturen.

Lastendruk voor inwoners

Stijgende kosten en schulden kunnen zich vertalen in hogere gemeentelijke lasten voor huishoudens en bedrijven.

Slotconclusie: De ambitie van een financieel gezonde en betaalbare gemeente staat onder druk door een groeiende schuldpositie, stijgende rentelasten en oplopende lasten voor inwoners.

Score: 3

4.0 Toelichting financiële achtergrondinformatie

De financiële positie van de gemeente Gulpen-Wittem is formeel BBV-conform en staat onder repressief provinciaal toezicht (IBT).

De begroting 2026 is structureel in evenwicht en het weerstandsvermogen (ratio circa 2,5) kwalificeert als 'ruim voldoende'.

Tegelijkertijd laat de meerjarige ontwikkeling 2022–2026 een duidelijke verschuiving zien naar een financieel model met hogere kwetsbaarheid en toenemende rentegevoeligheid.

Samenvattende financiële kernindicatoren (2026 + doorkijk 2030)

Indicator	2026	2030-doorkijk	Risico
Bruto schuld	€65 mln	€85-93 mln	Hoog
Netto schuldquote	±149%	±155-170%	Hoog
Garanties	±€39 mln	Blijvend hoog	Oranje
Totaal risicovolume	>€100 mln	>€120 mln mogelijk	Hoog
Rentelasten	€2,1 mln (4%)	€3 mln (5-6%)	Hoog
Weerstandsvermogen	Ratio ±2,5	Afhankelijk van buffers	Groen

Bestuurlijke eindconclusie

De gemeente is niet financieel ontwricht, maar het risicoprofiel is de afgelopen jaren substantieel verzaamd.

Formele indicatoren maskeren dat de structurele wendbaarheid afneemt door hoge schuldquote, oplopende rentelasten en een aanzienlijk garantieniveau.

De 2030-doorkijk laat zien dat bij voortgezette schuldgroei en rentegevoeligheid de exploitatiedruk verder oploopt tot 5-6% van de begroting.

Zonder gerichte schuldbeheersing, versterking van structurele exploitatieruimte en terughoudend investeringsbeleid verschuift Gulpen-Wittem richting een financieel model waarin rente- en marktschommelingen direct ingrijpen in lokale beleidsvrijheid.

Maatschappelijke effecten - toenemende polarisatie

In plaats van versterking van samenhang is op enkele cruciale dossiers sprake van: maatschappelijke verdeeldheid, verlies aan vertrouwen, bestuurlijke juridisering en escalatie tussen inwoners en bestuur.

Dat is geen incident, maar een terugkerend patroon.

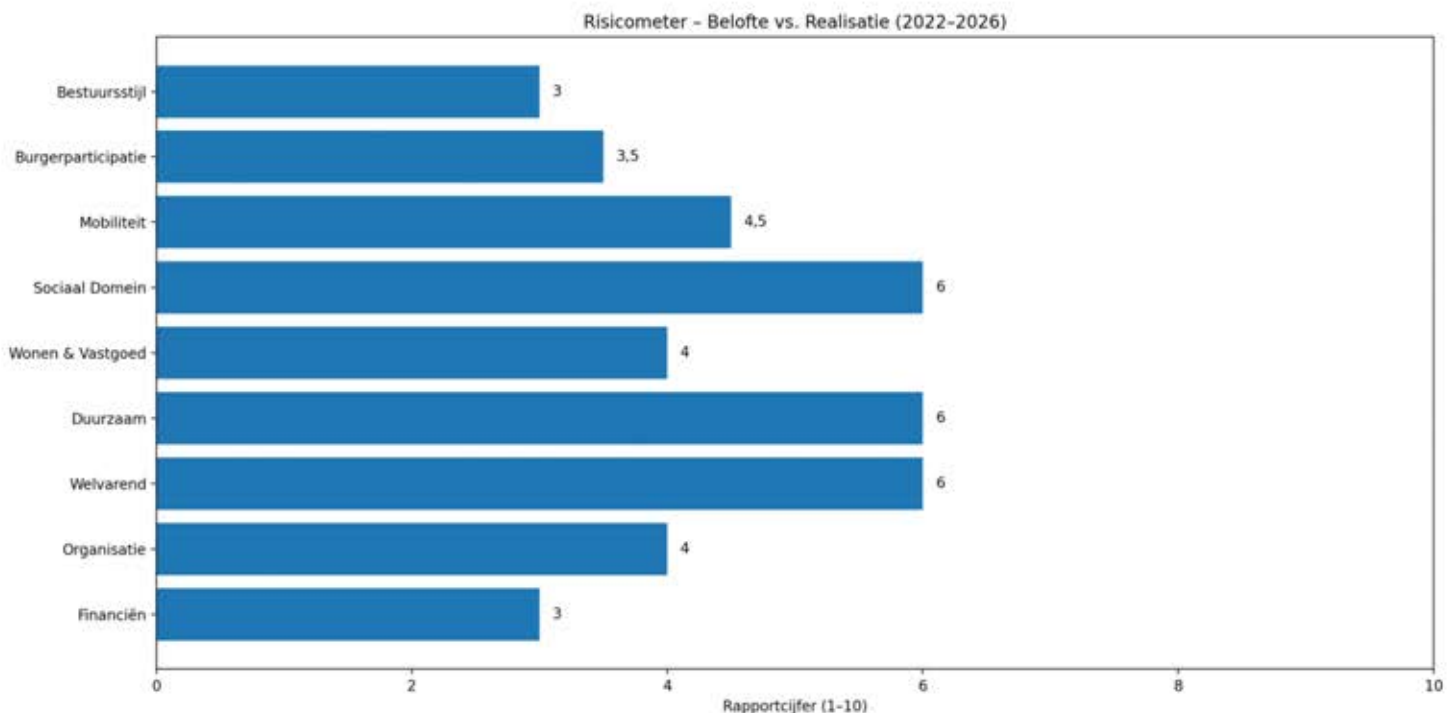
5. Slotconclusie

Slotconclusie EBER 3.2 laat zien dat de bestuurlijke kwetsbaarheid van Gulpen-Wittem geen samenloop van toevalligheden is, maar het gevolg van samenlopende patronen:

- uitstel van financiële correctie,
- overschatting van bestuurlijke maakbaarheid,
- onderschatting van maatschappelijke weerstand,
- onvoldoende institutionele tegenmacht,
- beperkt lerend vermogen van het systeem.

Het totaalbeeld wijst op een structureel verhoogd bestuurskundig risicoprofiel richting 2026-2027.

Grafische overzicht risicometer

Gemiddelde score 2022-2026 bestuurlijke en maatschappelijke effecten

De Eerste BestuursEffect Rapportage (EBER 3.2) beoordeelt het functioneren van het gemeentebestuur van Gulpen-Wittem over de periode 2022-2026 op negen belangrijke

beleidsterreinen. Daarbij is gekeken naar het verschil tussen gedane beloftes en de feitelijke resultaten in beleid, uitvoering en maatschappelijke effecten.

Wanneer alle domeinen samen worden genomen, komt het gemeentebestuur uit op een gemiddeld rapportcijfer van 4,4.

Dat cijfer is niet het resultaat van één enkel dossier of incident. Het is de optelsom van meerdere ontwikkelingen die zich gedurende deze bestuursperiode hebben opgebouwd. Op verschillende terreinen – zoals bestuursstijl, burgerparticipatie, organisatie en financiën – blijven de resultaten duidelijk achter bij de verwachtingen die in 2022 zijn uitgesproken.

De EBER kijkt nadrukkelijk niet alleen naar bestuurlijke processen, maar ook naar maatschappelijke effecten voor inwoners. Daarbij is onder meer gekeken naar:

- de mate waarin inwoners daadwerkelijk betrokken worden bij besluitvorming
- de financiële ontwikkeling van de gemeente en de gevolgen voor inwoners
- de uitvoeringskracht van de gemeentelijke organisatie
- de zichtbare resultaten van beleid in de leefomgeving

De uiteindelijke score van 4,4 laat zien dat de resultaten van deze bestuursperiode cumulatief onder het niveau liggen dat van een goed functionerend gemeentebestuur verwacht mag worden.

Voor inwoners betekent dit dat het verschil tussen ambities en gerealiseerde resultaten op meerdere terreinen merkbaar is geworden.

De EBER is geen politiek oordeel, maar een integrale bestuurskundige én maatschappelijke effectanalyse. Het doel van deze rapportage is inzicht bieden: waar staat de gemeente, wat ging goed, en waar zijn duidelijke verbeteringen nodig voor de komende bestuursperiode.

Wat betekent een score van 4,4?

Samenvattend

De EBER-analyse laat zien dat de bestuursperiode 2022–2026 gemiddeld uitkomt op een 4,4. Dat cijfer zegt in feite één ding: De beloftes waren groter dan de resultaten. Of, in één zin die de kern raakt:

“Wie vier jaar bestuurt en eindigt met een 4,4, heeft vooral laten zien hoe groot het verschil kan zijn tussen beloven en waarmaken.”

Hoe is deze score tot stand gekomen?

De scores in de Eerste BestuursEffect Rapportage (EBER) zijn tot stand gekomen op basis van een integrale analyse van beleid, uitvoering en maatschappelijke effecten in de periode 2022–2026. Daarbij is steeds gekeken naar het verschil tussen politieke beloftes, feitelijke besluiten en zichtbare resultaten in de praktijk.

De beoordeling is gebaseerd op een combinatie van openbare bronnen en bestuurlijke documenten, waaronder:

1. Beleidsdocumenten en politieke afspraken

- Coalitieakkoord 2022–2026
- Programmabegrotingen 2023–2026
- Raadsbesluiten en beleidskaders

2. Financiële stukken

- Jaarrekeningen van de gemeente Gulpen-Wittem
- Begrotingswijzigingen en meerjarenramingen
- BBV-kengetallen zoals schuldontwikkeling, weerstandsvermogen en structureel begrotingssaldo

3. Bestuurlijke informatie

- Raadsinformatiebrieven (RIB's)
- Besluitenlijsten van college en gemeenteraad
- Officiële stukken uit het raadsinformatiesysteem

4. Provinciale signalen en toezicht

- Correspondentie en signalen vanuit het provinciaal financieel toezicht
- Vergelijking met provinciale normen voor gemeentelijke financiën en bestuurskracht

5. Maatschappelijke signalen

- Inbreng van inwoners, verenigingen en maatschappelijke organisaties
- Analyse van concrete dossiers waarin bestuurlijke keuzes direct effect hadden op inwoners

De uiteindelijke rapportcijfers zijn het resultaat van een gewogen beoordeling van deze informatie. Daarbij is niet alleen gekeken naar wat op papier is beloofd, maar vooral naar wat daadwerkelijk is gerealiseerd en welke effecten dat voor inwoners heeft gehad.

EBER is daarmee geen momentopname, maar een cumulatieve bestuurskundige en maatschappelijke effectanalyse van het gemeentelijk functioneren over de volledige bestuursperiode.

6. Betekenis voor de komende bestuursperiode

Deze rapportage is geen terugblik om af te rekenen, maar een analyse om te herstellen.

Voor de periode 2026–2030 betekent dit:

- eerst financieel stabiliseren,
- bestuurlijke tegenmacht versterken,
- participatie vooraf organiseren,
- realistisch prioriteren,
- maatschappelijke dialoog herstellen.

Alleen dan kan Gulpen-Wittem weer toewerken naar een situatie waarin bestuurlijke ambities en bestuurlijke draagkracht met elkaar in evenwicht zijn.

6.1 Aanbevelingen – Gulpen-Wittem 2026–2030

Uit de analyse van de bestuursperiode 2022–2026 volgen de onderstaande aanbevelingen.

Voor burgers en nieuwe kiesgerechtigden

- Vergroot uw kennis over hoe de gemeente werkt: hoe worden besluiten voorbereid, welke financiële risico's spelen, en welke regionale samenwerkingen beïnvloeden uw woonomgeving?
- Baseer uw stem bij gemeenteraadsverkiezingen niet op algemene beeldvorming, persoonlijke sympathie of traditie, maar op controleerbare resultaten uit de afgelopen bestuursperiode.
- Ga na wat er concreet is gerealiseerd op thema's die u raken: financiën, woningbouw, voorzieningen, mobiliteit, participatie.
- Zie de gemeente als een publieke organisatie die werkt met uw belastinggeld. Vraag daarom om transparantie over schulden, rentelasten, risico's en projectbeheersing.
- Blijf ook ná verkiezingen betrokken: bezoek raadsvergaderingen, dien zienswijzen in, stel vragen, maak gebruik van inspreekrecht en volg de besluitvorming actief.
- Besef dat democratie meer is dan eens per vier jaar stemmen: het gaat om voortdurende betrokkenheid bij uw woon-, leef- en werkomgeving.

Voor de lokale politieke partijen

- Formuleer realistische, financieel onderbouwde en SMART-geformuleerde verkiezingsprogramma's. Vermijd algemeenheden over "duurzaam", "inclusief" of "slagvaardig" zonder meetbare doelen en financiële dekking.

- Onderbouw nieuwe ambities met een transparante financiële paragraaf: wat kost het, wat levert het op, welke risico's zijn er?
- Erken dat de schuldenpositie en rentelasten de beleidsvrijheid beperken. Nieuwe plannen vragen prioritering en keuzes.
- Herstel structureel het vertrouwen door inwoners vooraf te betrekken bij beleidsontwikkeling – niet pas nadat kaders al vastliggen.
- Versterk de rol van de gemeenteraad als controlerend orgaan. Tegenmacht is geen hinderpaal, maar een voorwaarde voor goed bestuur.
- Stimuleer onafhankelijke evaluatie van grote projecten (bijvoorbeeld mobiliteit, vastgoed, gebiedsontwikkeling) en maak deze openbaar.
- Kies voor samenwerking op inhoud en resultaat in plaats van coalitiebehoud als doel op zich. Bestuurlijke stabiliteit is waardevol, maar mag geen substituut worden voor kritisch zelfonderzoek.

Voor het College van B&W

- Stel een financieel herstelplan op voor 2026–2030 met concrete doelstellingen voor schuldreductie, weerstandsvermogen en structureel begrotingsevenwicht. Wellicht dat een "taskforce financiën", samengesteld uit deskundigen die zitting hebben in de gemeenteraad, ambtelijke vertegenwoordiging van de afdeling Financiën van Gulpen-Wittem, vertegenwoordigers van de provincie en onafhankelijke deskundigen uit de eigen gemeenschap, een waardevolle rol kan spelen bij het opstellen, toetsen en bewaken van dit herstelplan.

Een dergelijke taskforce kan bijdragen aan een meer transparante en realistische financiële koers, door verschillende perspectieven samen te brengen en periodiek te rapporteren over voortgang, risico's en noodzakelijke bijsturing. Door expertise uit bestuur, ambtelijke organisatie en samenleving te combineren ontstaat een breder gedragen financieel kader dat niet alleen gericht is op korte-termijnbeheersing van uitgaven, maar ook op structurele financiële duurzaamheid.

Daarnaast kan de taskforce adviseren over prioritering van investeringen, het beheersen van schuldgroei, het versterken van de reservepositie en het vergroten van de financiële weerbaarheid van de gemeente. Een transparante werkwijze en regelmatige terugkoppeling aan raad en inwoners kunnen daarbij bijdragen aan herstel van vertrouwen in de gemeentelijke financiële huishouding en aan een meer robuuste basis voor toekomstige beleidskeuzes.

- Maak bij elk groot project vooraf een onafhankelijke risicoanalyse (financieel, juridisch en maatschappelijk) en publiceer deze integraal.
- Organiseer participatie vóór besluitvorming. Leg vast wanneer participatie start, welke invloed mogelijk is en hoe terugkoppeling plaatsvindt.

- Laat de voortgang van het coalitieakkoord jaarlijks monitoren door een onafhankelijke instantie (rekenkamer of externe evaluator) en publiceer een voortgangsrapportage.
- Breng prioritering aan in beleidsambities in relatie tot uitvoeringscapaciteit. Niet alles kan tegelijk; maak expliciet wat wordt uitgesteld of geschrapt.
- Investeer in herstel van vertrouwen door transparante communicatie over fouten, risico's en bijstellingen.
- Versterk de ambtelijke organisatie door realistische taakstelling, vermindering van ad-hocbesluiten en verbetering van projectbeheersing.
- Verlaat het patroon van "eerst besluiten, daarna communiceren". Werk toe naar een open beleidsontwikkelingsproces waarin maatschappelijke inbreng daadwerkelijk mede richting geeft.

Specifiek voor Gulpen-Wittem: structurele aandachtspunten

Gezien de analyse van 2022–2026 verdienen extra aandacht:

1. Financiële discipline: Structurele dekking moet leidend zijn. Reserves zijn geen structurele oplossing.
2. Bestuurscultuur en tegenmacht: Overweeg een onafhankelijke evaluatie van de bestuurscultuur en de werking van raad, college en presidium.
3. Participatiebeleid met juridische borging: Leg participatieverplichtingen vast in duidelijke kaders, inclusief escalatiemechanisme.
4. Regionale samenwerkingen (GR'en): Verbeter democratische controle en transparantie van gemeenschappelijke regelingen.
5. Vastgoed- en voorzieningenstrategie: Ontwikkel een integrale langetermijnvisie op maatschappelijk vastgoed en exploitatie, inclusief maatschappelijke kosten-batenanalyse.

6.2 Slotopmerking

De kern van deze aanbevelingen is niet meer ambitie, maar meer realisme, meer transparantie en meer zelfcorrigerend vermogen.

Gulpen-Wittem staat niet voor een crisis van intenties, maar voor een crisis van bestuurlijke balans.

Herstel begint met erkenning van feiten, versterking van tegenmacht en financiële discipline.

7. Achtergrond, nut en noodzaak van evaluatie

Gulpen-Wittem 2022–2026

In het bedrijfsleven is het al decennialang gebruikelijk om bij substantiële investeringen vooraf een gedegen analyse te maken en achteraf systematisch te evalueren op impact, kosten-batenverhouding, effectiviteit en efficiency. Projecten worden niet alleen gestart op basis van ambitie, maar ook getoetst op haalbaarheid en resultaat.

In het openbaar bestuur gebeurt dit in veel mindere mate. Evaluaties vinden vaak pas plaats na incidenten, maatschappelijke onrust of politieke druk. Structurele, integrale evaluatie van bestuurlijk handelen is zeldzaam. En wanneer evaluaties plaatsvinden, is het de vraag in hoeverre aanbevelingen daadwerkelijk worden doorgevoerd.

Juist daarom is een BestuursEffectRapportage voor Gulpen-Wittem noodzakelijk.

Waarom deze evaluatie?

Omvang van publieke middelen

Hoewel Gulpen-Wittem een relatief kleine gemeente is, gaat het ook hier om zeer aanzienlijke publieke middelen. De gemeentelijke begroting omvat tientallen miljoenen euro's per jaar. Daarnaast beschikt de gemeente over investeringsruimte, leningen en verplichtingen die doorwerken in toekomstige generaties.

De schuldenpositie en rentelasten beïnvloeden direct de beleidsvrijheid. Elke euro rente is een euro minder voor voorzieningen, onderhoud of sociale ondersteuning.

Daarbij komt de personele inzet van de ambtelijke organisatie en de betrokkenheid bij diverse gemeenschappelijke regelingen. Taken worden niet alleen lokaal uitgevoerd, maar ook regionaal. Democratische controle op deze samenwerkingsverbanden is complex, terwijl financiële en beleidsmatige impact aanzienlijk is.

Het gaat bovendien niet om "eigen geld" van het bestuur, maar om middelen die door inwoners en bedrijven worden opgebracht. Verantwoording daarover is geen politieke keuze, maar een democratische plicht.

Democratisch mandaat en belofte

Een coalitieakkoord bevat richtinggevende afspraken die zijn gebaseerd op verkiezingsbeloften. Die afspraken vormen de basis voor vier jaar bestuurlijk handelen.

Een vergelijking tussen: wat aan het begin van de bestuursperiode is beloofd en wat aan het einde feitelijk is gerealiseerd is daarom een logische en noodzakelijke vorm van democratische verantwoording.

Het gaat daarbij niet om het afrekenen op incidenten, maar om het zichtbaar maken van patronen: financiële keuzes, prioritering, participatie, uitvoeringskracht en bestuurscultuur.

Herstel van vertrouwen

In Gulpen-Wittem is in de periode 2022–2026 op meerdere dossiers maatschappelijke spanning ontstaan. Discussies over mobiliteit, voorzieningen, gebiedsontwikkeling en financiën hebben geleid tot polarisatie, juridische procedures en verlies aan vertrouwen.

Een transparante evaluatie kan bijdragen aan herstel. Niet door schuldigen aan te wijzen, maar door feiten op tafel te leggen en patronen te analyseren.

Transparantie is de eerste stap naar vertrouwen.

Wat is wel en niet onderzocht?

In deze BestuursEffectRapportage is bewust gekozen voor een gerichte benadering:

- De evaluatie richt zich primair op de ambities uit het coalitieakkoord 2022–2026 en de effecten daarvan.
- Niet alle reguliere gemeentelijke taken zijn afzonderlijk beoordeeld.
- Nieuwe tussentijdse onderwerpen die niet expliciet in het coalitieakkoord waren benoemd, zijn alleen meegenomen voor zover zij het bestuurskundig risicoprofiel beïnvloeden.

De kernvraag blijft:

In hoeverre zijn de zelf geformuleerde prioriteiten gerealiseerd, en wat zijn de structurele effecten daarvan?

Meerwaarde van deze vergelijking

Een systematische vergelijking tussen belofte en realisatie heeft meerdere voordelen:

Voor inwoners

- Meer inzicht in feitelijke resultaten.
- Betere onderbouwing van stemgedrag.
- Versterking van betrokkenheid bij lokaal bestuur.

Voor politieke partijen

- Realistischere verkiezingsprogramma's.
- Concretere en financieel onderbouwde ambities.
- Vermindering van loze of niet-uitvoerbare beloften.

Voor het bestuur

- Versterking van lerend vermogen.
- Betere onderbouwing van prioritering.
- Heldere basis voor bijsturing.

SMART-geformuleerde doelstellingen, expliciete financiële dekking en tussentijdse voortgangsrapportages dragen bij aan bestuurlijke realiteitszin en transparantie.

Gulpen-Wittem als lerende gemeente

Een volwassen lokale democratie kenmerkt zich niet door foutloos bestuur, maar door het vermogen om te reflecteren, te corrigeren en te verbeteren.

Met deze BestuursEffectRapportage wordt beoogd een structurele evaluatiecultuur te stimuleren in Gulpen-Wittem: vooraf realistisch formuleren, tussentijds monitoren, achteraf transparant evalueren.

Niet alleen voor deze bestuursperiode, maar als blijvend onderdeel van goed lokaal bestuur.

Bijlage: Voorlopige opbrengst Inwonersenquête

Inwonersenquête Gulpen-Wittem 2026 – Maatschappelijk draagvlak en bestuurlijk vertrouwen

1. Doel en positie binnen EBER 3.2

Deze bijlage geeft een samenvatting van de voorlopige resultaten van de Inwonersenquête Gulpen-Wittem 2026.

Methodologische duiding inwonerspeiling Gulpen-Wittem

De resultaten in deze rapportage zijn mede gebaseerd op een onafhankelijke inwonerspeiling die in februari/maart 2026 is uitgevoerd door de Burger Alliantie Gulpen-Wittem (BAGW). De enquête stond open voor alle inwoners van de gemeente Gulpen-Wittem en werd verspreid via verschillende kanalen, waaronder sociale media, lokale netwerken en directe uitnodigingen binnen de gemeenschap.

Ten tijde van de analyse hadden bijna 300 inwoners de vragenlijst ingevuld. Voor een gemeente met circa 14.500 inwoners en ongeveer 11.500 tot 12.000 stemgerechtigde volwassenen vormt dit een substantiële respons. Bij een steekproefomvang van ongeveer 300 respondenten ligt de statistische foutmarge rond de 5 à 6 procent bij een betrouwbaarheid van 95 procent. Dit betekent dat de resultaten een goede indicatie geven van bredere trends en opvattingen onder inwoners, hoewel zij niet moeten worden geïnterpreteerd als een exacte afspiegeling van de gehele bevolking.

Omdat deelname aan de enquête vrijwillig was, betreft het formeel geen volledig aselechte steekproef. De uitkomsten moeten daarom primair worden gelezen als een signaalinstrument voor maatschappelijke trends, zorgen en prioriteiten onder inwoners. Juist bij lokale democratische vraagstukken kan een dergelijke brede respons belangrijke inzichten bieden in hoe beleid en bestuur in de praktijk worden ervaren.

Binnen de context van een middelgrote plattelandsgemeente zoals Gulpen-Wittem kan een respons van circa 300 deelnemers worden beschouwd als een robuuste inwonersraadpleging. In veel gemeentelijke burgerpeilingen en participatieprocessen ligt de respons in dezelfde orde van grootte.

De resultaten van deze inwonerspeiling zijn daarom niet bedoeld als een definitieve statistische meting, maar als een onderbouwde maatschappelijke thermometer. Zij bieden waardevolle input voor het publieke gesprek over het functioneren van het gemeentebestuur en voor de voorbereiding van de komende bestuursperiode 2026–2030.

De enquête biedt een indicatie van:

- maatschappelijk vertrouwen in het gemeentebestuur
- ervaren kwaliteit van besluitvorming
- prioriteiten van inwoners richting 2026–2030
- draagvlak voor bestuurlijke vernieuwing

De uitkomsten vormen een maatschappelijke spiegel bij de bestuurskundige analyse in EBER 3.2.

2. Algemeen vertrouwen in het bestuur

2.1 Gevoel bij het huidige bestuur

- 46,99% zeer teleurgesteld
- 23,50% overwegend teleurgesteld
- Samen: 70,5% negatief
- 6,56% positief

Dit duidt op een brede vertrouwensbreuk tussen inwoners en bestuur.

2.2 Gevoel van gehoord worden

- 54,10% voelt zich niet gehoord
- 35,52% soms
- 10,38% ja

Dit bevestigt de in EBER 3.2 gesignaleerde spanning tussen formele besluitvorming en ervaren participatie.

3. Oorzaken van onvrede

Meest genoemde factoren:

- Mosaqua / maatschappelijke voorzieningen – 73,77%
- Bestuurlijke integriteit & transparantie – 68,31%
- Manier van betrekken inwoners – 50,27%
- Financieel beleid – 47,54%
- Kwaliteit van besluiten – 45,36%

De onvrede concentreert zich dus niet uitsluitend rond één dossier, maar rond:

- integriteit
- transparantie
- zorgvuldigheid
- participatie

Dit sluit aan bij de in EBER 3.2 beschreven bestuurlijke kwetsbaarheden.

4. Prioriteiten richting 2026–2030

Hoogst gewaardeerde thema's:

- Zorg & sociale voorzieningen (gem. 4,03)

- Betrokkenheid inwoners (4,02)
- Natuur & leefomgeving (4,00)
- Gemeentelijke lasten & WOZ (3,96)
- Verkeersveiligheid (3,86)

De enquête laat een duidelijke prioritering zien van:

1. Bestuurlijke kwaliteit
2. Sociale basisvoorzieningen
3. Leefbaarheid

5. Verwachtingen ten aanzien van eerlijk bestuur

Bij de vraag wat men verwacht van eerlijk bestuur:

- 89,62%: integer en betrouwbaar bestuur
- 73,22%: eerlijke afweging geld/mens/omgeving
- 71,58%: zorgvuldige besluiten
- 65%+: luisteren naar inwoners en financiën op orde

Integriteit is daarmee het dominante criterium voor bestuurlijke legitimiteit.

6. Belastingen en financiële legitimiteit

- 48,09% vindt gemeentelijke lasten te hoog
- Slechts 20,22% ervaart balans

Bij de vraag wat de nieuwe coalitie anders moet doen:

- 67,76%: andere bestuurscultuur
- 41,53%: gezonde financiën
- 39,89%: bescherming landschap & natuur
- 26,23%: lagere lasten

Dit wijst op een belangrijke nuance:

De roep om lagere lasten wordt overschaduwed door de wens naar financiële zorgvuldigheid en cultuurverandering.

7. Participatie en institutioneel vertrouwen

- 59,56% wil vaker geraadpleegd worden
- 32,24% bij grote besluiten
- 51,91% ziet rol voor gemeente en inwoners samen

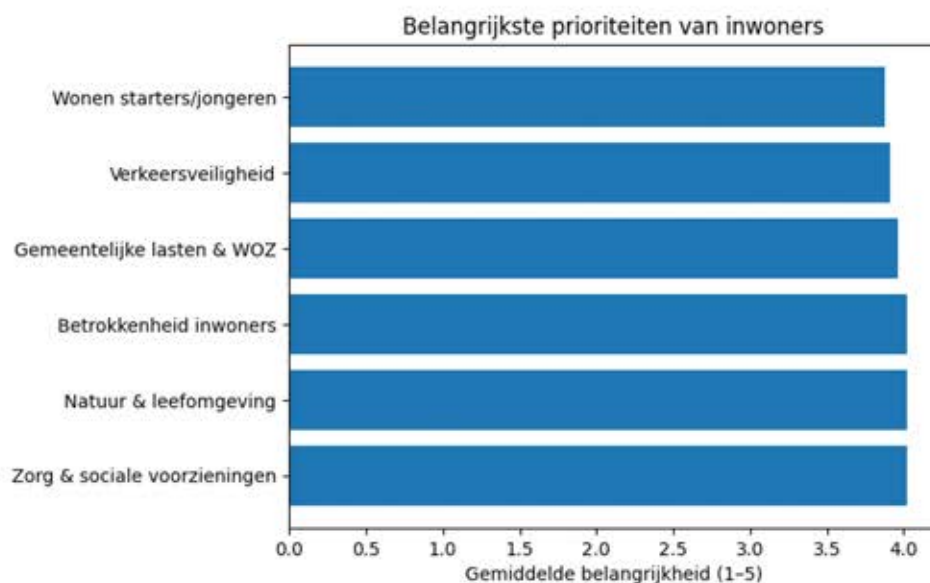
Er is dus breed draagvlak voor structurele versterking van participatieve besluitvorming.

8. Samenvattende duiding

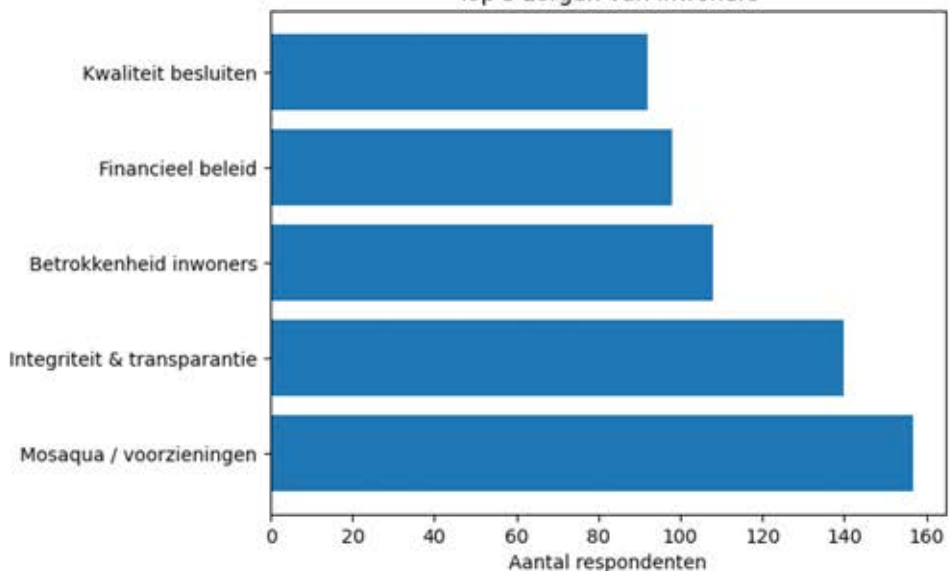
De voorlopige enquête-uitkomsten bevestigen de kernbevindingen van EBER 3.2:

1. Er is sprake van verminderd institutioneel vertrouwen.
2. De legitimiteit van besluitvorming staat onder druk.
3. Integriteit en bestuurscultuur zijn bepalend voor maatschappelijk draagvlak.
4. Financiële keuzes worden beoordeeld in relatie tot transparantie en zorgvuldigheid.
5. Er is breed draagvlak voor versterking van participatieve mechanismen.

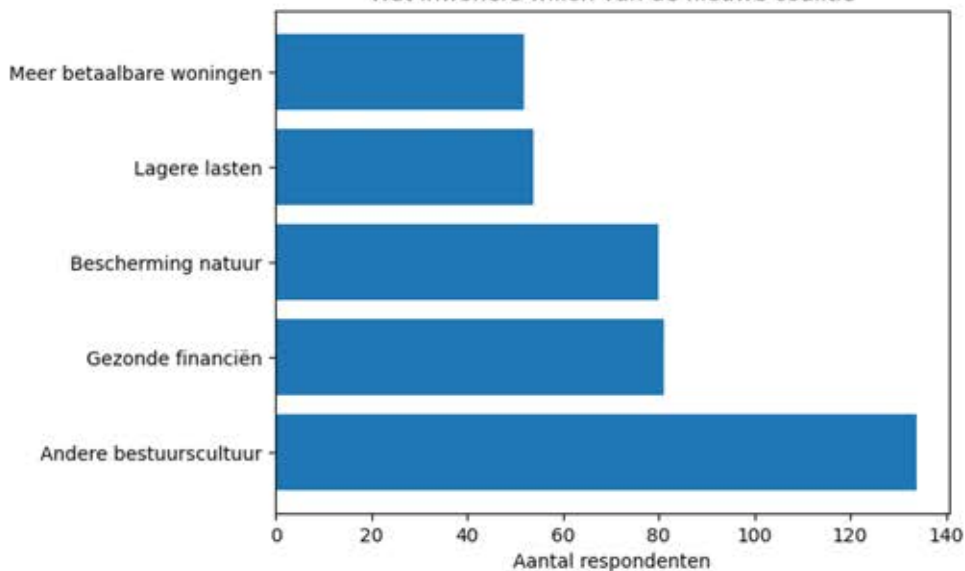
De verkiezingen van 2026 zullen naar verwachting niet uitsluitend draaien om beleidsinhoud, maar om herstel van vertrouwen en bestuurlijke geloofwaardigheid.

Top 5 zorgen van inwoners

Wat inwoners willen van de nieuwe coalitie

Bijlage: Methodologische Verantwoording – EBER 3.2

De Eerste BestuursEffect Rapportage (EBER 3.2) heeft een dubbele doelstelling: enerzijds moet de rapportage begrijpelijk en toegankelijk zijn voor inwoners, anderzijds dient zij methodologisch en bestuurskundig verantwoord te zijn voor pers, provincie en toezichthoudende instanties.

Deze paragraaf licht toe op basis van welke informatie, welke normen en welke analysemethoden de conclusies in EBER 3.1 tot stand zijn gekomen.

Bronnenbasis

De analyse is gebaseerd op openbaar toegankelijke documenten van de gemeente Gulpen-Wittem over de periode 2022–2026, waaronder begrotingen, jaarrekeningen, kaderbrieven, bestuursrapportages, raadsinformatiebrieven en IBABS-raadsstukken.

Daarnaast zijn toezichtoordelen en correspondentie van de Provincie Limburg betrokken bij de beoordeling van financiële duurzaamheid en structureel begrotingsevenwicht.

Alle financiële cijfers in EBER 3.2 zijn rechtstreeks herleidbaar tot gepubliceerde gemeentelijke documenten. Waar interpretatie plaatsvindt, wordt dit expliciet onderscheiden van feitelijke weergave.

Analysemethode

EBER 3.2 hanteert een meerjarige (longitudinale) benadering. Daarmee worden momentopnames vermeden en wordt gekeken naar structurele ontwikkelingen in schuldpositie, rentelasten, reserves en lokale lasten.

Er is gewerkt met triangulatie: begrotingscijfers zijn vergeleken met jaarrekeningen; politieke uitspraken zijn getoetst aan feitelijke besluitvorming; en beleidsvoornemens zijn afgezet tegen gerealiseerde uitkomsten.

Normatieve kaders

De beoordeling is gespiegeld aan algemeen aanvaarde bestuurlijke normen, waaronder het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), richtlijnen rond structureel en reëel begrotingsevenwicht, weerstandsvermogen en democratische controle.

Kwalificaties zoals 'hoog risico' of 'structurele kwetsbaarheid' zijn gebaseerd op afwijkingen van deze referentiekaders en niet op politieke voorkeuren.

Maatschappelijke spiegel

De BAGW Inwonersenquête 2026 is gebruikt als aanvullende indicator voor ervaren lastendruk, vertrouwen in het bestuur en beleving van participatie. De enquête dient als maatschappelijk spiegelinstrument en niet als vervanging van formele bestuursdata.

Doel van de rapportage

EBER 3.2 beoordeelt geen personen, maar bestuurlijke structuren en uitkomsten. De centrale vraag luidt of bestuurlijke keuzes leiden tot versterking of verzwakking van financiële duurzaamheid, democratische controle en maatschappelijk vertrouwen.

De rapportage beoogt bij te dragen aan transparantie, versterking van tegenmacht en een constructieve dialoog over bestuurlijke kwaliteit in Gulpen-Wittem.

Over deze rapportage

De **Eerste BestuursEffectRapportage** (EBER 3.2) is opgesteld als een onafhankelijke bestuurskundige analyse van het functioneren van het gemeentebestuur van Gulpen-Wittem in de periode 2022–2026.

De rapportage vergelijkt de ambities uit het coalitieakkoord met de feitelijke, beleidsontwikkeling en de maatschappelijke effecten. Daarbij is gebruikgemaakt van openbare documenten zoals begrotingen, jaarrekeningen, raadsstukken en provinciale toezichtinformatie.

Het doel van de EBER is niet om politieke standpunten te beoordelen, maar om inzicht te geven in:

- ▶ de **bestuurlijke effectiviteit** van beleid
- ▶ de **financiële** ontwikkelingen van de gemeente
- ▶ de **kwaliteit** van **participatie** en beleidsvorming
- ▶ de **maatschappelijke effecten** voor inwoners

Transparantie en inzicht vormen de basis voor een gezonde lokale democratie.

Samenstelling

Deze rapportage is opgesteld door de **BAGW-werkgroep Burger & Overheid**.

De werkgroep bestaat uit betrokken inwoners van Gulpen-Wittem met verschillende professionele achtergronden op het gebied van bestuur, financiën, organisatie en maatschappelijke vraagstukken.

Met ondersteuning van *emeritus-hoogleraar bestuurskunde Peter van Hoesel*

Over de Burger Alliantie Gulpen-Wittem (BAGW)

- ▶ **Transparantie.** Onafhankelijk en bestuursvrij onderzoek, terugkoppelen inwoners vriendelijk
- ▶ **Democratische betrokkenheid.** Inwoners vroegtijdig betrekken bij beleid
- ▶ **Constructieve tegenkracht.** Het voeren van controle, debat en inhoudelijke dialoog in het lokaal bestuur

Burger Alliantie
Gulpen-Wittem

BAGW-werkgroep Burger & Overheid

Maart 2026